

Ανδρεία, αυτοθυσία, διχασμός και διχόνοια:

Η διαχρονική σημασία της κοινωνικής ψυχολογίας ηγετών και αγωνιστών, στους χρόνους της Εθνικής Επανάστασης του 1821

πανηγυρικός για την 25η Μαρτίου

Του κ. Γιώργου Π. Πιπερόπουλου
επίκουρου καθηγητή της ΑΒΣΘ

ΕΚΔΟΣΗ
ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1989

Κυρίες και Κύριοι Συνάδελφοι,
Αγαπητοί Επιστημονικοί και Διοικητικοί Συνεργάτες μας,
Αγαπητές Φοιτήτριες και Φοιτητές
Κυρίες και Κύριοι,

Η Σχολή μας, όπως κάθε χρόνο, έτσι και φέτος συμμετέχει στον εορτασμό της 25ης Μαρτίου 1821.

Η 25η Μαρτίου, η επέτειος του μεγάλου αγώνα του 1821 είναι η μεγάλη διπλή γιορτή της Πίστης και της Λευτεριάς. Πέρα όμως από τη μεγαλοπρέπειά της η επέτειος προσφέρεται για περισυλλογή και αυτοκριτική ατομική και συλλογική.

Ηγέτες και αγωνιστές επέδειξαν ανδρεία και αυτοθυσία που αναγνωρίστηκε παγκόσμια. Από την άλλη πλευρά ο διχασμός και η διχόνοια μπήκαν εμπόδιο στην πορεία του έθνους.

Η ομιλία του συναδέλφου επίκουρου καθηγητή κ. Γεωργίου Πιπερόπουλου αναφέρεται σ' αυτά τα τέσσερα γνώριμα και ίσως αναπόσπαστα ψυχοκοινωνικά μας χαρακτηριστικά.

Η Σχολή μας συμμετέχουσα στον εορτασμό της 25ης Μαρτίου με ομόφωνη απόφαση της Συγκλήτου ανέθεσε στον επίκουρο καθηγητή κ. Γεώργιο Πιπερόπουλο να εκφωνήσει τον πανηγυρικό της ημέρας με τίτλο που ο ίδιος διαμόρφωσε:

Ανδρεία, αυτοθυσία, διχασμός και διχόνοια:

Η διαχρονική σημασία της κοινωνικής ψυχολογίας ηγετών και αγωνιστών στους χρόνους της Εθνικής Επανάστασης του 1821.

Παρακαλώ τον κ. Πιπερόπουλο να λάβει το λόγο.

Καθηγητής Δ. Παπαδόπουλος
Πρύτανης

Ανδρεία, αυτοθυσία, διχασμός και διχόνοια

Διάλεξα για τίτλο τα 4 γνώριμα και ίσως αναπόσπαστα ψυχοκοινωνικά μας χαρακτηριστικά – την ανδρεία, την αυτοθυσία, τον διχασμό και τη διχόνοια – έχοντας επίγνωση του γεγονότος ότι σήμερα πανηγυρίζοντας οι απανταχού της γης Έλληνες και Ελληνίδες την σημαδιακή ημέρα της 25ης Μαρτίου 1821 αποτίουμε φόρο τιμής στους αρχηγούς, ηγέτες και αγωνιστές της εθνικής επανάστασης.

Το μάθημα της Ιστορίας ήταν και παραμένει σαφέστατο: ο Ελληνισμός, εμείς οι Έλληνες και οι Ελληνίδες, οπότεν κατορθώσαμε να παραμερίσουμε τις εθνικές μας αδυναμίες της διχόνοιας και του διχασμού τότε μεγαλουργήσαμε σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο δείχνοντας πρωτόγνωρες για το ανθρώπινο γένος εκδηλώσεις ανδρειοσύνης και αυτοθυσίας.

Υπάρχει η αποφθεγματική ρήση που ενώ πολλοί αποδίδουν στο Σερ Γουίνστον Τσώρτσιλλ ίσως ειπώθηκε από άλλον σοφό άνδρα και η οποία δηλώνει ότι... «οι λαοί που ξεχνούνε την ιστορία τους είναι καταδικασμένοι να την ξαναζήσουν». Και ενώ αυτό δεν ειπώθηκε με στόχο εμάς τους Έλληνες ίσως έχει για εμάς σημαντικά και ανεξίτηλα διαχρονικά νοήματα και σημασίες.

Γιατί από το 1821 μέχρι και σήμερα κάθε φορά που επιτρέψαμε στους εαυτούς μας το σφάλμα να ξεχάσουμε τα διδάγματα της εθνικής μας ιστορίας, δυστυχώς τα ξαναζήσαμε τα αιώνια πάθη και μίση και πληρώσαμε με βαρύ φόρο αίματος και αλληλοσπαραγμών την «απώλεια της μνήμης της ιστορίας μας...». Όπως γράφει με τόσο πικρό λυρισμό και ο εθνικός μας ποιητής... «Η διχόνοια που βαστάει / ένα σκήπτρο η δολερή / καθενός χαμογελάει, / παρ' το λέγοντας, και σύ. / Κειό το σκήπτρο, που σας δείχνει / έχει αλήθεια ωραία θωριά / Μην το πιάστε γιατί ρίχνει / εισέ δάκρυα θλιβερά...».

Πράγματι, ποιός άλλος λαός στον πλανήτη μας έχει να επιδείξει συμπεκνωμένη μέσα σε τόσο μικρά χρονικά όρια τέτοια έκφανση ηρωισμού, ανδρείας και αυτοθυσίας όση οι Έλληνες με το Αρκάδι, την Κάσο, το Ζάλλογγο και την Αραπίτσα, τη Χίο και τα Ψαρά; Ποιό άλλο εθνικο-απελευθερωτικό κίνημα είδε τους πρωταγωνιστές-ηγέτες του να πέφτουν στα πεδία της μάχης ο ένας μετά τον άλλο μαζί με τους αφα-

νείς αγωνιστές τους μη περιμένοντας να «εισπράξουν» την επιβράβευση του αγώνα τους μετά τη δικαίωσή του και την επικράτηση της Επανάστασης;

Από τις πρώτες κιόλας μέρες του ξεσηκωμού φάνηκε ότι το τίμημα για τη Λευτεριά θα ήταν βαρύ σε αίμα, πόνο και δάκρυα. Στη Μολδοβλαχία ο «ιερός λόχος» σφαγιάζεται παγιδευμένος και προδωμένος και ο Υψηλάντης κλείνεται σε Αυστριακές φυλακές. Στο μοναστήρι της Σέκου ο Γιωργάκης Ολύμπιος πνάζεται στον αέρα διαλέγοντας το θάνατο από την παράδοση, έστω με όρους, ενώ ο Γιάννης Φαρμάκης που παραδίδεται στους Τούρκους με όρους δολοφονείται βρώμικα διδάσκοντας στους μεταγενέστερους το πικρό μάθημα ότι είναι πιο καλά να πέφτει κανείς παρά να συνομολογεί με τον Τούρκο όρους που δεν θα τους σεβαστεί. Ο Καρπενσιώτης κοντά στον Προύθο ανακόπτεται από ισχυρότερες τουρκικές δυνάμεις και πέφτοντας μαζί με τις αποδεκατισμένες δυνάμεις του στον ποταμό για σωτηρία πνίγεται μαζί με πολλούς άνδρες του.

Στην μάχη της Αλαμάνας ο Θανάσης Διάκος αιχμαλωτίζεται τραυματισμένος και ανασκολοπίζεται ζωντανός, ενώ στην ίδια μάχη μαζί με δεκάδες άλλα άγνωστα παλληκάρια πέφτει και ο επίσκοπος Σαλώνων Ησαίας. Φυσικά έχει προηγηθεί ο απαγχονισμός του Πατριάρχη Γρηγορίου του Ε΄ και η θανάτωση δεκάδων ανδρών και γυναικών στην Κωνσταντινούπολη αμέσως μετά την εξέγερση στη Μολδοβλαχία. Στη Νάουσα ο Ζώτος βάζει μπουρλότο στο μπαρούτι και γίνεται κομάρτι και αργότερα ο Μάρκος Μπότσαρης πέφτει στο Κεφαλόβρυσσο του Καρπενσιού, ο Παπαφλέσας σκοτώνεται στο Μανιάκι, ο Οδυσσεάς Ανδρούτσος θανατώνεται στην Ακρόπολη και εκεί στην Αθήνα πέφτει και ο Γεώργιος Καραϊσκάκης...

Παραδείγματα όπως τα παραπάνω, ένα μικρό κομμάτι της επίδειξης ανδρείας και αυτοθυσίας, μας καλούν να σκύψουμε ευλαβικά πάνω στα ιστορικά κείμενα και αφήνοντας στην άκρη την κλινική ουδετερότητα του επιστήμονα της συμπεριφοράς που, σαν την ψυχρή αντικειμενικότητα του ιστορικού, απαιτεί αποσύνδεση των συναισθηματικών φορτίσεων από εγκεφαλικές λειτουργίες, να εμπλακούμε χωρίς φόβο και πάθος αλλά με γνώση, συναίσθημα και περηφάνεια σε μια έστω σύντομη αλλά διδακτική ανάπλαση των δεδομένων.

Γιατί πιστεύουμε ότι μόνο εφόσον αφήσουμε σαν άτομα και σαν ομάδες ελεύθερο τον εαυτό μας να ψηλαφίσει «τις πληγές και τις αρετές της φυλής και του Έθνους» με τη λυρικήτητα του ποιητή και την κατα-

νόηση του θεραπευτή τότε, και μόνο τότε θα μπορέσουμε να κατανοήσουμε τη διαχρονική σημασία των νοσημάτων που μπορεί να αντληθούν από τον αγώνα ηγετών και αγωνιστών του 1821.

Τρεις περίοδοι του αγώνα

Σύμφωνα με μια θεωρητική ιστορική άποψη ο εθνικός απελευθερωτικός αγώνας του 1821 μπορεί να διαιρεθεί σε τρεις σημαντικές περιόδους και, συγκεκριμένα, από το 1821-1825, από το 1825-1827 και από το 1827-1829. Η πρώτη περίοδος ξεκίνησε με ενθουσιασμό, απεριόριστες εκφάνσεις ανδρείας και αυτοθυσιών, εντυπωσιακές επιτυχίες κατά των Τούρκων αλλά εκφυλίστηκε με εμφύλιους σπαραγμούς καθώς ο διχασμός και η διχόνοια οδήγησαν σε αιματηρές συγκρούσεις Ρουμελιώτες και κατοίκους του Μωρηά! Στην πρώτη αυτή περίοδο, όμως, δημιουργήθηκαν οι πρώτες δομές του μελλοντικού ελληνικού Κράτους, οι αναγκαίες δομές χερσαίων και ναυτικών δυνάμεων και κάποιες πολιτικο-διπλωματικές καταστάσεις όπως και η Εθνοσυνέλευση.

Στην περίοδο αυτή οι επαναστατημένοι Έλληνες βοηθήθηκαν από τους Ευρωπαίους και Αμερικανούς φιλέλληνες και εδραιώθηκε η κοινωνική ψυχολογία της Εθνικής υπόστασης. Γιατί, ας μην το ξεχνάμε αυτό, η απόσταση ανάμεσα στην Βυζαντινή αυτοκρατορία με επίκεντρο την Κωνσταντινούπολη και στην υποτυπώδη Ελλάδα του Μωρηά και τη Ρούμελης δεν ήταν απλά και μόνο σημαντική γεωγραφικά αλλά και ψυχοκοινωνικά.

Στη διάρκεια της 2ης περιόδου η Επανάσταση έφτασε στα πρόθυρα της καθολικής κατάρρευσης καθώς ο Αντιβασιλέας της Αιγύπτου Μεχμέτ Αλή ήρθε να βοηθήσει τον Σουλτάνο με χερσαίες δυνάμεις και ναυτικό επικεφαλής του οποίου τέθηκε ο γαμπρός του στρατηγός Ιμπραήμ.

Η τρίτη περίοδος ξεκίνησε με την επιλογή του Ιωάννη Καποδίστρια ως πρώτου Κυβερνήτη της Ελλάδας με επταετή θητεία από την Γ΄ Εθνοσυνέλευση και με τη Συνθήκη του Λονδίνου της 6ης Ιουλίου 1827 όταν οι τρεις Μεγάλες Δυνάμεις ζήτησαν από το Σουλτάνο να αναγνωρίσει το Ελληνικό Κράτος και σε επιβεβαίωση των προθέσεών τους έστειλαν στην Πύλο τους στόλους τους. Εκεί, μετά τη δολοφονία ενός Βρετανού αξιωματικού στις 20 Οκτωβρίου 1827 έγινε η ιστορική ναυμαχία του Ναυαρίνου και ο συμμαχικός στόλος κατέστρεψε σχεδόν ολοσχερώς την Αιγυπτο-Τουρκική αρμάδα...

Ένα χρόνο αργότερα ξέσπασε ο Ρωσο-Τουρκικός πόλεμος που τέλειωσε με τη Συνθήκη της Ανδριανούπολης του Σεπτεμβρίου 1829

οπότεν ο Σουλτάνος αναγνώρισε την Ελλάδα σαν ανεξάρτητο Κράτος με κληρονομικό ηγεμόνα από Βασιλική οικογένεια όχι όμως από τις οικογένειες της Αγγλίας, Γαλλίας ή Ρωσίας.

Με το τέλος αυτής της περιόδου ήταν πια γεγονός ότι η επανάσταση των Ελλήνων είχε επικρατήσει, και το νέο ελληνικό κράτος με σύνορα μέχρι της Θεσσαλίας και της Άρτας είχε πια γίνει σύγχρονη ιστορική πραγματικότητα.

Το υπόβαθρο της Εξέγερσης του 1821

Η πρώτη σοβαρή απόπειρα εξέγερσης των Ελλήνων έγινε το 1770 και είχε σαν υποκινήτρια την αυτοκράτειρα Αικατερίνη. Στόχος της δεν ήταν τόσο η απελευθέρωση των Ελλήνων υπηκόων του Σουλτάνου όσο η δημιουργία μιας κίνησης «αντιπερισπασμού» στις εχθροπραξίες ανάμεσα σε Ρώσους και Τούρκους. Παρά τις όποιες σκοπιμότητές της εκείνη η εξέγερση δημιούργησε τα πρώτα απαραίτητα σκιρπήματα ψυχοκοινωνικής σημασίας και «εθνικής συνείδησης» στους Έλληνες του Μωρηά και πλησίασε την επιτυχία.

Η υποστήριξη των Ρώσων είχε θεμελιωθεί στην ομοθρησκεία της Ορθόδοξης πίστης τους με τους υπόδουλους Έλληνες (και σε κάποια ιστορική συγγένεια του γάμου του Ιβάν του 3ου με μια ανηψιά του τελευταίου Βυζαντινού αυτοκράτορα, του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου...).

Στην ουσία, βέβαια, η Αικατερίνη επεδίωκε μια «διέξοδο» στη Μεσόγειο.

Υπάρχει μια ιστορική θεωρία σύμφωνα με την οποία η επανάσταση του 1770 είχε βρει θετική απήχηση ανάμεσα στους Έλληνες του Μωρηά ακριβώς επειδή υπήρχε σύμπτωση επιδιώξεων και ψυχοπολιτικής έντασης σε ολόκληρο τον πληθυσμό. Συγκεκριμένα, οι ανώτερες και οι μεσαίες τάξεις του Μωρηά (όπως και της Ρούμελης) διατηρούσαν έντονα συναισθήματα αντιπάθειας προς την Πύλη δεδομένου ότι απαγορευόταν η μεταβίβαση γης από Τούρκους σε Έλληνες. Την ίδια εποχή οι νησιώτες Έλληνες αποκτούσαν πλούτη και ελευθερία κινήσεων δρώντας ανενόχλητοι στη θάλασσα της Μεσογείου με τα καράβια τους. Την ίδια εποχή στο Μωρηά οι άκληροι και φτωχοί γεωργοί είχαν κάθε λόγο να αισθάνονται επαναστατημένοι κατά των Τούρκων. Τελικά ιερείς και οπλαρχηγοί είχαν τους δικούς τους στόχους για την καταπολέμηση των Τούρκων.

Σύμφωνα με την παραπάνω θεωρία συνηπήρχαν όλα τα απαραίτητα στοιχεία για μια εξέγερση και για το λόγο τούτο η επανάσταση του 1770 είχε σημαντική επιτυχία και, ίσως, θα εσήμαινε την Ελευθερία αν η τσαρική Ρωσία δεν είχε υπαναχωρήσει οπότε και το κίνημα πνίγηκε στο αίμα.

Από την θεωρητική αυτή άποψη ξεκίνησε και μια νεότερη ερμηνεία και αυτής της επανάστασης του 1821 που διέκρινε μια «ταξική ιδεολογία» στον αγώνα για την απελευθέρωση της Ελλάδας.

Στις δεκαετίες που ακολούθησαν την εξέγερση του 1770 γράφτηκαν στις σελίδες της διεθνούς ιστορίας μερικές από τις πλέον σημαντικές πτυχές της. Με την επανάσταση του 1776 γεννήθηκαν οι ΗΠΑ, με την Γαλλική Επανάσταση του 1789 γεννήθηκαν οι ιδέες της Ελευθερίας, της Ισότητας και της Δημοκρατίας και λαϊκής κυριαρχίας και οι Βασιλικοί οίκοι της Ευρώπης αναγκάστηκαν να αναθεωρήσουν πολλές τακτικές τους.

Την ίδια εποχή η Οθωμανική αυτοκρατορία έδειχνε κουρασμένη, γηρασμένη και έτοιμη για διαμελισμό. Η Ρωσία δεν σταμάτησε να επιδιώκει διέξοδο προς την Μεσόγειο, ενώ η Αγγλία και η Γαλλία παρά τους εξοντωτικούς Ναπολεονικούς τους πολέμους δεν έπαψαν να ενδιαφέρονται για την Ανατολική Μεσόγειο και τη Μέση Ανατολή. Γάλλοι και Άγγλοι αντήλλασαν δώρα, φιλοφρονήσεις και πρεσβευτές με την Πύλη – ενώ το ίδιο έκαναν ταυτόχρονα με τον Αλή Πασσά των Ιωαννίνων και με Έλληνες οπλαρχηγούς και επιφανείς πολίτες στη Ρούμελη και το Μωριά όπως και στα νησιά του Αιγαίου και του Ιονίου πελάγους.

Την ίδια εποχή σε όλες τις Ευρωπαϊκές πρωτεύουσες υπήρχαν πλούσιες και πολυάνθρωπες ελληνικές παροικίες με διαπρεπείς ομογενείς στο εμπόριο, τα γράμματα και τις τέχνες αλλά και στη διπλωματία. Στην αυλή του Τσάρου υπουργός εξωτερικών ήταν ο Ιωάννης Καποδιστριας και υπασπιστής του ο Αλέξανδρος Υψηλάντης.

Σύμφωνα με μια ενδιαφέρουσα κοινωνικο-ιστορική θεωρία τα «παιχνίδια» που παίχτηκαν εκείνη την εποχή στον ελλαδικό γεωπολιτικό χώρο από τους Μεγάλους της Ευρώπης ανηκατοπτρίζονται σε μικρογραφία από τα παιχνίδια που παίχτηκαν στην εναλλαγή ελέγχου των Ιονίων νήσων. Μέσα σε χρονικό διάστημα είκοσι περίπου ετών τα νησιά αυτά «άλλαζαν χέρια» όταν οι Γάλλοι τα πήραν από τους Βενετούς το 1797 και τα έχασαν στους Ρώσους το 1799. Οι Τούρκοι τα ξανακατέλαβαν το 1800 αλλά οι Γάλλοι τα έθεσαν και πάλι υπό την κηδεμονία τους το 1807 και οι Άγγλοι τα έκαναν δικά τους το 1814 και το 1817 έδωσαν

στον Αλή Πασά των Ιωαννίνων και το δικαίωμα ελεύθερης διέλευσης από το λιμάνι της Πάργας που ανήκε διοικητικά στα Ιόνια νησιά «σαν δείγμα καλής φιλίας...».

Αναμφίβολα από όλες αυτές τις αλλαγές κατοχής οι Έλληνες έβγαιναν πάντοτε ζημιωμένοι. Από την άλλη μεριά, όμως, αυτά τα παιχνίδια της ανοιχτής και κρυφής διπλωματίας των Μεγάλων Δυνάμεων δημιούργησαν το απαραίτητο υπόβαθρο και το ψυχοκοινωνικό πλαίσιο αναφοράς μέσα από το οποίο υφάνθηκε το όραμα των υπόδουλων Ελλήνων, το όραμα των Ελλήνων για τη δημιουργία ενός ελεύθερου Κράτους.

Επιπρόσθετα υπήρχαν στην Ευρώπη, τις παραμονές της Επανάστασης και άλλα χρήσιμα στοιχεία – οι Ναπολεονικοί πόλεμοι έδωσαν σωρεία έμπειρων Γάλλων αξιωματικών-μισθοφόρων που διδάζαν στους Έλληνες (αλλά και τους Τούρκους και Αιγύπτιους) τις πολεμικές τέχνες. Οι φιλέλληνες έδρασαν ανοικτά και παρασκηνακά προσφέροντας οικονομική και πολιτική βοήθεια μέσα από την κοινωνική ψυχολογία του ρομαντισμού της εποχής τους. Η τσαρική αυλή λειτούργησε σαν μεγάλο «Σχολείο» για την προετοιμασία στελεχών που θα χρειαζόταν ο αγώνας και αργότερα το Έθνος.

Συνηπήρχαν λοιπόν όλα τα στοιχεία αλλά χρειαζόταν η ... σπίθα!

Η δημιουργία το 1814 της Φιλικής Εταιρείας στην Οδησό από τους Σκουφά, Ξάνθο και Τσακάλωφ εδραίωσε τον αναγκαίο «διεθνή φορέα» υποβοήθησης της εξέγερσης.

Αλλά το απροσδόκητο έναυσμα δόθηκε από τον Αλή Πασά ο οποίος το 1820 κήρυξε την ανεξαρτησία του από την Πύλη και «σήκωσε το δικό του μπαϊράκι».

Την 22α Φεβρουαρίου 1821 ο Υψηλάντης, έχοντας ζητήσει άδεια για αόριστο χρονικό διάστημα, ντυμένος όμως με την αυτοκρατορική τσαρική στολή του φτάνει στο Ιάσιο όπου στις 24 Φεβρουαρίου καλεί τους Έλληνες σε εθνική επανάσταση δηλώνοντας...» κινηθήτε, ώ φίλοι, και θέλετε ιδεί μίαν κραταιάν δύναμιν να υπερασπισθεί τα δικάιά μας...».

Αναμφίβολα η δύναμη ήταν η Ρωσία η οποία – κάτω από την πίεση του Αυστριακού Μέττερνιχ και πίσω από τις δικές της σκοπιμότητες – αποκηρύσσει τον Υψηλάντη και δίνει άδεια σε Τουρκικά στρατεύματα να μπουένη στη Μολδοβλαχία και να πνίξουν στο αίμα την εξέγερση των Ελλήνων...

Την 25 Μαρτίου 1821, στη Μονή της Αγίας Λαύρας, ο Παλαιών Πατρών Γερμανός ορκίζει τα παληκάρια και ο αγώνας αρχίζει επίσημα. Στην προκήρυξή του προς τους Προξένους των ξένων δυνάμεων, ο Παλαιών Πατρών Γερμανός γράφει: «ημείς το ελληνικόν έθνος των Χριστιανών βλέποντας ότι μας καταφρονεί το Οθωμανικόν γένος και σκοπεύει τον όλεθρον εναντίον μας πότε μ' ένα πότε μ' άλλο τρόπον, αποφασίσαμεν σταθερώς ή να αποθάνωμεν όλοι ή να ελευθερωθώμεν και τούτου ένεκα βαστούμε, τα όπλα εις χείρας ζητούντες τα δικαιώματά μας. Όντες, λοιπόν, βέβαιοι ότι όλα τα χριστιανικά βασίλεια γνωρίζουν τα δικάιά μας και όχι μόνον δεν θέλουν μας εναντιωθούν, αλλά και θέλουν μας συνδράμει και ότι έχουν εις μνήμην ότι οι ένδοξοι πρόγονοί μας εφάνησαν ποτέ ωφέλιμοι εις την ανθρωπότητα δια τούτο ειδοποιούμεν την εκλαμπρότητά σας και σας παρακινούμεν να προσπαθήσετε να είμεθα υπό την εύνοιαν και προστασίαν του μεγάλου κράτους τούτου...».

Την προκήρυξη την έλαβαν οι Πρόξενοι την 26η Μαρτίου 1821...

Αυτό που σήμερα γιορτάζουμε, είχε δεθεί πολύ σωστά πάνω στον διπλό ψυχοκοινωνικό άξονα της «πίστης και της λευτεριάς...».

Σκύβοντας σήμερα ευλαβικά πάνω από τις ιστορικές μνήμες εκείνων των ανδρών και γυναικών, εκείνων των γεγονότων ας είμαστε βέβαιοι ότι θα βρούμε και δείγματα ανδρείας και αυτοθυσίας όπως θα βρούμε και αρνητές της απώλειας της ζωής τους για κάποιο θαμπό, απόμακρο ιδεώδες που δεν τους άγγιζε σαρκικά. Θα βρούμε ανεξίτηλα σημάδια διχασμού και διχόνοιας όπως και σημάδια πράξεων έμπνευσης και ομόνοιας προερχόμενα και από Έλληνες αλλά και από φιλέλληνες. Και όλα αυτά γιατί τα 4 παραπάνω χαρακτηριστικά είναι κοινά γνωρίσματα της ελλαδικής οικογένειας και κομμάτια από την συμβολική σάρκα του Έθνους ήταν και οι ηγέτες και οι αγωνιστές του 1821.

Σίγουρα πάντοτε μπορούμε, εκ των υστέρων, να επερωτήσουμε και άτομα και πράξεις και γεγονότα και φαινόμενα. Με την ίδια όμως σιγουριά μπορούμε να πούμε ότι και σήμερα στις 25 Μαρτίου 1989 υπάρχουν εμφανείς κίνδυνοι διχασμού και διχόνοιας και ορατοί κίνδυνοι εξ ανατολών. Ευτυχώς, για μας τους Έλληνες δεν έπαψαν να υπάρχουν σαν συντριπτική πλειοψηφία όλοι εκείνοι που τρέχουν ΠΡΟΣ την ελευθερία την ώρα που λίγοι ζητούν αποφυγή των ευθυνών που συνεπάγεται η Ελευθερία...

Χαρείτε, λοιπόν, αδέλφια τη Μεγάλη μας διπλή γιορτή...